

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Krzysztof Wesołowski

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej S. w T. oraz Wspólnocie Mieszkaniowej A.
w T.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2023 r. w Izbie Cywilnej
w Warszawie,

zażalenia strony powodowej

na wyrok Sądu Okręgowego w Koninie

z 10 marca 2022 r., sygn. akt I 1 Ca 595/21,

uchyla zaskarżony wyrok.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 marca 2022 Sąd Okręgowy w Koninie w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej S. w T. oraz Wspólnocie Mieszkaniowej A. w T. o zapłatę, na skutek apelacji pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej S. w T. od wyroku Sądu Rejonowego w Turku z 28 kwietnia 2021 r. uchylił zaskarżony wyrok w pkt 1 i 3 i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Rejonowemu w Turku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej S. ul. [...] w T. kwoty 523,21 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu według norm przepisanych. Powódka wniosła ponadto o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej A. w T. kwoty 459,20 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Powódka podniosła, iż świadczy na rzecz pozwanych usługę odbioru i oczyszczania wód opadowych lub roztopowych. Zgodnie z postanowieniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta, którym objęte są pozwane, na wskazanym terenie obowiązuje odprowadzanie ścieków deszczowych do sieci kanalizacji na warunkach określonych przez administratora sieci. Pozwane korzystają z urządzeń należących do powódki służących odprowadzaniu i oczyszczaniu wód opadowych lub roztopowych. Za wskazaną usługę powód wystawia faktury. Wezwanie przez powódkę pozwanych do zapłaty należności w 2018 r. okazało się bezskuteczne.

W dniu 29 sierpnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Turku wydał nakazy zapłaty w postępowaniu upominawczym, w którym uwzględnił żądania pozwu w całości.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty z 24 września 2018 r. pozwana Wspólnota Mieszkaniowa S. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty z 5 października 2018 r. pozwana Wspólnota Mieszkaniowa A. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

Postanowieniem z 28 czerwca 2019 r. zarządzono połączenie powyższych spraw do łącznego rozpoznania.

Pismem z 22 maja 2020 r. powódka wniosła o zasądzenie dodatkowo od Wspólnoty Mieszkaniowej S. w T. kwoty 1 763,64 zł wraz z ustawowymi odsetkami

za opóźnienie oraz zasądzenie dodatkowo od Wspólnoty Mieszkaniowej A. w T. kwoty 1 483,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Wyrokiem z 28 kwietnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Turku w punkcie 1 zasądził od pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej S. w T. na rzecz powoda powódki kwotę 2 286,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. W punkcie 2 wyroku Sąd zasądził od pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej A. w T. na rzecz powódki kwotę 1 943,12 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. W punkcie 3 i 4 wyroku Sąd zasądził od pozwanych na rzecz powódki zwrot kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła pozwana Wspólnota Mieszkaniowa S. w T., zaskarżając go w części jej dotyczącej, to jest w zakresie punktu 1 i 3, zarzucając mu ustalenie stanu faktycznego w oparciu o błędną interpretację zastosowanego przepisu, tj. § 16 ust. 1 pkt 4 uchwały Nr [...] Rady Miejskiej w T. z 29 czerwca 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta T. pn. O., naruszenie art. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 679 ze zm.) w zw. z art. 6 i 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 maja 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 40), art. 13 ustawy o gospodarce komunalnej w zw. z art. 6 i 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządzie gminnym, art. 405 k.c. poprzez uznanie za wymagalne w całości roszczenia powoda, w sytuacji w której stanowić one będą dla niego bezpodstawną korzyść osiągniętą kosztem pozwanego.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt 1 i 3 jej dotyczących oraz oddalenie powództwa w tym zakresie, a ewentualnie z ostrożności procesowej uchylenie wyroku i przekazania sprawy w tym zakresie sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Nadto skarżąca wniosła o zasądzenie od strony powodowej kosztów procesu według norm przepisanych za postępowania przed Sądem zarówno I, jak i II instancji.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego

Sąd Okręgowy na skutek apelacji pozwanej w zaskarżonym zakresie, tj. odnośnie punktów 1 i 3, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy wskazał, że Sąd I instancji poprzez naruszenie wyeksponowanych w petitum apelacji norm prawa, nie rozstrzygnął istoty sprawy.

Pozwana w toku postępowania pierwszoinstancyjnego konsekwentnie kwestionowała zasadność nakładania na nią przez powódkę opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych. Istotne znaczenie odgrywał fakt, czy powodowi przysługiwało prawo do jednostronnego ustanawiania zasad obowiązujących przy odprowadzaniu wód opadowych i roztopowych, narzucając pozwanej stawki opłat za sporną usługę. Sąd Rejonowy nie odniósł się jednak do tej kwestii i przyjął, że strona powodowa wykazała wysokość dochodzonego roszczenia, nie przedstawiając sfery motywacyjnej tej konkluzji oraz nie poddając tego zagadnienia zglębionej analizie.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że od 1 stycznia 2018 r. obowiązuje ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566), którą wprowadzono m.in. nowe regulacje związane z korzystaniem z wód i z usługami wodnymi. Korzystanie z usług wodnych powiązane zostało z obowiązkiem uiszczania opłat i stanowi jeden z instrumentów ekonomicznych służących gospodarowaniu wodami. Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy - Prawo wodne z 2017 r., gospodarowanie wodami opiera się na zasadzie zwrotu kosztów usług wodnych, uwzględniając koszty środowiskowe i koszty zasobowe oraz analizę ekonomiczną. Podkreślił, że wykreślono z obowiązującej legalnej definicji „ścieków” znajdujące się tam wody opadowe i roztopowe. Sąd I instancji w żadnym fragmencie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie odniósł się do tej zmiany stanu prawnego, pomimo tego, że spór pomiędzy stronami dotyczył m.in. odmiennej interpretacji konsekwencji wynikających z wejścia w życie ww. nowelizacji w zakresie wód opadowo roztopowych oraz opłat za ich odprowadzanie. W szczególności w przedmiotowej sprawie newralgiczną kwestię stanowiło przypisywanie przez strony odmiennych cech usługom związanym z wodami opadowymi i roztopowymi. Przypisanie im charakteru użyteczności publicznej i zaliczenia do zadań własnych gminy, bądź odmówienie im takich przymiotów w sposób bezpośredni rzutuje na treść

rozstrzygnięcia. Tymczasem Sąd Rejonowy w ocenie Sądu *ad quem* całkowicie przemilczał tę kwestię i w konsekwencji nie rozważył tego, czy wysokość opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych winna być w świetle obowiązujących przepisów i w indywidualnych realiach niniejszej sprawy kształtowana przy udziale organów gminy.

Stwierdzone przez Sąd odwoławczy uchybienia wskazujące na nierozpoznanie istoty sprawy implikują w jego ocenie konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na powyższy wyrok wniosła powódka, zarzucając wyrokowi Sądu *ad quem* naruszenie art. 386 § 1 i 4 k.p.c. poprzez nieuprawnione przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie zachodzi podstawa do uchylenia przez Sąd II instancji zaskarżonego apelacyjnie wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna mieć charakter formalny, właściwy temu środkowi odwoławczemu, koncentrując się na ustanowionych w art. 386 § 2 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito* (zob. na przykład postanowienia SN: z 30 czerwca 2021 r., I CZ 38/21; z 18 czerwca 2021, I CZ 3/21; z 6 lutego 2018 r., IV CZ 109/17).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego pojęcie nierozpoznania istoty sprawy rozumiane jest jednolicie jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2021 r., I CZ 77/21; z 25 marca 2022 r., III CZ 123/22, oraz z 17 listopada 2021 r., V CZ 58/21).

W rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji odniósł się do roszczenia sformułowanego w sprawie. Z kolei Sąd odwoławczy dokonał odmiennej oceny prawnej sprawy, na skutek czego uznał, że istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia ma analiza w zakresie zmiany stanu prawnego w odniesieniu do spornych wód opadowo-roztopowych oraz opłat za ich odprowadzanie, a ponadto konieczne jest ustalenie tego, czy wysokość opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych winna być w świetle obowiązujących przepisów i w indywidualnych realiach niniejszej sprawy kształtowana przy udziale organów gminy, a wreszcie za konieczne uznał rozstrzygnięcie kwestii opłat żądanych przez stronę powodową za okresy częściowego odłączenia Wspólnoty Mieszkaniowej S.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 k.p.c. i w art. 386 § 4 *in fine* k.p.c., powinny być, w systemie apelacji pełnej, ocenione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (zob. zamiast wielu np. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., IV CZ 48/21), a potrzeba uzupełnienia podstawy faktycznej orzeczenia nie oznacza nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. ani nie uzasadnia przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (postanowienie z 18 listopada 2021 r., V CZ 45/21). Nie stanowi też o nierozpoznaniu istoty sprawy konieczność oceny, która w ocenie Sądu drugiej instancji wynika ze zmiany relewantnego w sprawie stanu prawnego, o ile ta nie stanowi nowej podstawy prawnej żądania lub nie prowadzi do konieczności dokonania odmiennych ustaleń w sprawie.

Nierozpoznaniem istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. jest nierozstrzygnięcie o zasadniczych żądaniach stron lub niezbadanie zgłoszonych zarzutów merytorycznych. Naruszenia prawa materialnego lub uchybienia w sferze dowodowo-faktycznej, lub nieprawidłowości w uzasadnieniu orzeczenia nie mieszczą się w tym pojęciu. Zawarte w art. 386 § 4 k.p.c. sformułowanie „nierozpoznanie istoty sprawy” należy zatem przede wszystkim rozumieć jako niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia, co będzie miało miejsce, w szczególności, jeżeli sąd nie wniknął w ogóle w całokształt okoliczności sprawy. W realiach przedmiotowej sprawy przypadek taki nie wystąpił.

Mając na uwadze wykładnię językową, systemową i funkcjonalną przyjmuje się w konsekwencji, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego, poza oczywiście nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości, nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z 17 kwietnia 2013 r., V CZ 122/12 - następcza wykładnia celowościowa, związana ze złożeniem zażalenia do Sądu Najwyższego w razie uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a także aksjologia leżąca u podstaw tej instytucji procesowej, prowadzą do wniosku, że co do zasady podstawowym sposobem rozstrzygnięcia w wypadku zasadności zarzutów apelacji powinno być orzeczenie reformatoryjne, którym sąd drugiej instancji zastąpi orzeczenie sądu pierwszej instancji (art. 386 § 1 k.p.c.). Model apelacji pełnej wymaga natomiast, aby przypadki uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w szczególności ze względu na niedostatki w zakresie ustaleń faktycznych miały charakter wyjątkowy. Intencją ustawodawcy było ograniczenie nadużywania przez sądy rozpoznające apelację możliwości uchylenia zaskarżonego orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, zwłaszcza ze względu na niedookreśloną przesłankę w postaci nierozpoznania istoty sprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy uwzględnił zażalenie i uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁶ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.